

דף קיב. [מדף קיא:]

יבם קטן וכו' קרי כאן להקים לאחיו שם וכו'.

א] האיך הותר לקטן לבוא על יבמתו האם משום 'מצות יבום' או דגם בלי יבום יש 'היתר' להאשת אח.

- א. הנה הגמ' הקשה דאיך תנן דקטן וגדולה 'תגדלנו' דהיינו שמותר לבא עליה עד שיגדיל ואז תהא אשתו גמורה, הרי קטן אינו 'בר הקמת שם' דאינו ראוי להוליד, ואביי תי' דייבמה יבא עליה כל דהו' דגם יבם כל דהו' [דהיינו שהוא יבם במקצת ע"י דראוי לאחר זמן] מספיק, ורבא הוכיח להיתירא דאי אסור בקטנותו אז נימא נאסרה כשיגדיל, וא"א דכתיב כי ישבו אחים.
- ב. ויש להסתפק האם ביאת היבם קטן ביבמתו מקיים בו יבום, וקמ"ל קרא דאע"ג דעדיין אינו ראוי להקמת שם מ"מ יבום כל דהו' מספיק והוי יבום, או דאינו אלא היתר בעלמא. ומצינו דנחלקו בזה הראשונים וכמבואר במהרש"א ואחרונים.
- ג. ויש להקדים פלוגתת רש"י ותוס' בקידושין (דף יט.) בהא דנתמעט ביאת בן ט' ביבמתו מדכתיב 'אשר ינאף את אשת איש' פרט לאשת קטן, וכתב רש"י דמדאורייתא קניא ליה לכל דבר, וקמ"ל קרא למעט ממיתה. אולם תוס' הקשו מדאמרין בעלמא דעשו ביאת בן ט' כמאמר בגדול, דמשמע דמה"ת אינו קונה כלל, ולכן כתבו קמ"ל דאינו קונה כלל אלא מדרבנן.
- ד. ועפ"י תוס' שם כתב במהרש"א הכא דאין כוונת אביי לדרוש מיבמה יבא עליה דתהוי ביאת קטן יבום, אלא כוונת הגמ' דלא נימא דיש איסור אשת אח בכל ביאה וביאה [כיון דאינו יבום] קמ"ל יבמה יבא עליה דגם בלי יבום הותרו זה בזה.
- ה. וכתבו הקר"א והערך לנר דדברי מהרש"א קיימי לתוס', אבל לרש"י בקידושין דשפיר קונה מה"ת אז א"ש בפשיטות כוונת יבמה יבא עליה דיש בו מצות יבום, וכ"כ הנו"ב (אה"ע קמא, ס"י נ"ד, ותנינא ס"י קמ"ט) דלגבי עיקר מחלוקת רש"י ותוס' יש להוכיח כרש"י מאביי דהא עיקר מצות וקנין יבום נלמד מהך קרא דיבמה יבא עליה ולקחה לו לאשה, ואי מיירי גם בקטן אז ע"כ דקטן קונה ומקיים בזה מצות יבום.
- ו. ומבואר מאחרונים לגבי חקירה ה"ל דיבם קטן תליא באשלי רברבי, דלרש"י בקידושין שפיר מקיים מצות יבום ולפ"ז היא פטורה מיבום וחליצה והותרה לשוק מה"ת דהא נתקיים הכל [ורק מדרבנן עשהו כמאמר וצריכה גט וחליצה], אבל לתוס' אינו אלא היתר בעלמא על הביאה ולכשיתגדל יתקיים בה מצות יבום, ואם יוציאה בלי ביאת גדול אז תהא צריכה חליצה מה"ת.
- ז. והדבר א"ש היטב עם תוס' לשיטתו לעיל (דף לה:) דע"ש דנחלקו ר' יוחנן ור"ל בביאת מעוברת שהפילה לבסוף דלר"י ביאתו ביאה להיות יבום לפוטרה לשוק, ולר"ל כיון דבשעה שבא עליה עדיין לא הפילה אז לא שמיה ביאה, וצריכה חליצה.
- ח. והקשו התוס' דלריש לקיש דאינו יבום נימא דחייב חטאת משום בועל אשת אח שלא במקום מצוה, ותי' מידי דהוה כקטן הבא על הגדולה דתגדלנו, והיינו דחזינן דגם בלי מצות יבום הותר האשת אח בין היבום והיבמה, וזהו לשיטתו בקידושין דליכא שום קיום יבום בקטן הבא על הגדולה, וקרא דיבמה יבא עליה הוא להיתירא.
- ט. אולם העירו האחרונים (אמרי משה ס"ו ו', וע"ע בקובץ הערות) דכל זה ניחא לתוס' דחידשו דיש היתר אשת אח בלי מצות יבום, אבל לרש"י (דף נב.) שכתב דהא דמאמר אינו חל מה"ת היינו משום דאין קידושין תופסין באשת אח, ומוכח דאכתי קיימת האשת אח ואז צ"ל דההיתר יבום הוא משום דחיה דעדל"ת, וא"כ מה יענה רש"י להיתר דביאת קטן דתגדלנו.
- י. אולם כתב האמר"מ דבר נפלא, דרש"י לשיטתו לא קשה מעיקרא, דהא לרש"י בקידושין דף יט. שפיר יש קיום מצות יבום בקטן הבא על הגדולה, וא"כ מעולם לא הוצרך לתי' התוס' ודו"ק, [ורק קשה מביאת מעוברת ע"ש שהאריך].
- ב] בענין שיטת רש"י דיבם קטן מקיים מצות יבום, הא קטן אינו 'בר מצוה'.**
- א. הנה מקשין על שיטת רש"י דמתקיים מצות יבום ביבם קטן, הא חש"ו לאו בני מצוה נינהו, וא"כ איך יתכן שיהא הקטן מקיים מצות יבום בעודו קטן [וכבר נסתפקו האחרונים האם קטנים שייכי למעשה מצוה או לקיום מצוה, ואת"ל דאין להם מצוות קשה כנ"ל].
- ב. ויש שתי' [ע"י חבצלת השרון פ' וישב, ומצות המלך על סה"מ] דאי מצות יבום הוא הקנין א"ש, דכיון דלרש"י הרי קנה יבמתו בביאתו א"כ 'ממילא' יש לו מצוה וא"צ שיהא ראוי למעשה המצוה. ועיקר יסוד זה דהמצוה הוא הקנין, כבר נסתפק בזה הגר"ח והוכיח דהמצוה הוא הקנין, וכן בקובץ הערות (ס"י י"א) ובברכ"ש (ס"י ב') הוכיחו כן מהא דכתבו התוס' (דף ב. ד"ה אחו"א) דגם בבא על יבמתו נדה קנה, וקשה דהא הוי מצוה הבאה בעבירה, ותי' דאי נימא דהמצוה הוא הקנין א"ש, דכיון דלמעשה קנה ע"י ביאתו שוב ממילא יש לו קיום מצוה ולא איכפת לן שבמעשה ביאתו היה בעבירה, כיון דהקנין נעשית וזהו המצוה.
- ג. ועפ"י מתרצים גם לגבי קטן דיש לו מצוה כיון דקנה יבמתו, וכ"כ בברכ"ש (שם) לתוס' למ"ל מיעוטא על קטן הא אינו בר מצוה, ותי' כנ"ל [ובזה מיושב גם רש"י]. אמנם יש לציין דהעונג יו"ט (ס"י קע"ט) באמת חולק וס"ל דגם לרש"י ליכא קיום מצות יבום, ואינו אלא קנין ביבמתו והיא עדיין זקוקה לחליצה, והאחרונים חלקו עליו, עיין אמר"מ ס"י ו' בארוכה.

תוכן ענינים

- א. בענין נאסרה ביבם קטן, והיתר ביאתו.
 ב. בענין אי קטן מייבם וקונה מה"ת.
 ג. בענין נאמנות האשה לומר לא נבעלתי.
 ד. בענין גדר קידושי ונשואי חרש.

דף קיב:פרק חרש**חרש שנשא פקחת, ופקח שנשא חרשת אם רצה להוציא יוציא, ואם רצה לקיים יקיים כשם שהוא כונס ברמיזה כך הוא מוציא ברמיזה.**

[ג] ביאור קידושי ונשואי חרש דלא הוי מה"ת.

א. הקדמת המאירי (והוספנו אותיות להקל על המעיין): [א] כבר ידעת שכל מקום שדברו חכמים בחרש פירושו שאינו שומע ואינו מדבר, וכל שהוא כן אין לו דעת לא לקנות ולא להקנות. [ב] וכן ידעת שבקידושין אנו צריכין לדעת המקדש ולדעת המתקדשת, וכשם שאין האיש מקדש אלא לדעתו ולרצונו כך האשה אינה מתקדשת אלא לדעתה ולרצונה. [ג] אבל בגירושין הואיל ומתגרשת בעל כרחה אין אנו צריכים לדעתה אלא לדעת המגרש.

ב. [ד] ואם כן כל שבקידושין ונשואין כל שיש בהם חרשות מצד אחד כגון חרש אף בפקחת, או חרשת אף בפקח, אינן קדושין מן התורה שהרי לדעת שניהם אנו צריכין, ואם הוא חרש אין כאן דעת לקנות, ואם היא חרשת אין כאן דעת להקנות, ואין צריך לומר חרש בחרשת.

ג. [ה] ומכל מקום חכמים תקנו שיהו נשואיהן נשואין אפילו חרש בחרשת, ואע"פ שלא רצו לתקן נשואין לקטן כלל, קטן הואיל וסופו לבא לידי נשואין לא חששו לתקן לו נשואין, אבל חרש וחרשת שאין סופם לבא לידי נשואין חששו להם ותקנו להם נשואין. [ו] ואע"פ שבקטנה יתומה תקנו לה נשואין אע"פ שסופה לבא לידי נשואין, קטנה שאני כדי שלא ינהגו בה מנהג הפקר שמאחר שאין לה מי ישמרנה ינהגו בה מנהג הפקר.

ד. [ז] ומכל מקום כל שיש צד אחד בשטות לא תקנו להם חכמים נשואין כלל מפני שאין תקנתם מועלת בהם לדור בשלום כדרך בן זוג עם בת זוגו מה שאיפשר כן בחרש וחרשת, ומאחר שכן אף גירושיהן אינן גרושין כלל.

ה. [ח] ולמדת מדברינו שג' מינין הם בנשואין: מהם שהם נשואין גמורין מה"ת, ומהם שאינם נשואין מה"ת אבל הם נשואין מדברי סופרים, ומהם שאין בנשואיהן סרך נשואין כלל והרי הוא זנות גמור ומפרישין אותן: והוא שכל שהם גדולים ובני דעת נשואיהן נשואין מה"ת, וכל שיש בהם צד חרשות מצד אחד או צד המקדש או צד המתקדשת נשואיהן נשואי סופרים, וכל שיש בהם צד שטות מצד אחד או צד קטנות מצד המקדש אין בנשואיהן ובקדושיהם סרך כלל.

ו. [ט] וכן ידעת שכל שנתקדשה קדושי תורה אינה מתגרשת בגירושי סופרים אבל כל שקדושיה של סופרים מתגרשת בגירושי סופרים, עד כאן ההקדמה.

[ד] בענין פקח הנשוי לפקחת ומת הפקח, ונפלה לאחיו החרש האם קונה יבמתו בביאתו מה"ת.

א. הנה תנן במשך מתניי דהיכי דנופלת יבמה מנשואין דאורייתא לחרש אז החרש יכונס ואינו מוציא לעולם [כגון כשפקח נשוי לפקחת, ומת ונפלה לפני חרש הרי אין החרש כשר לחליצה, ולכן כונס ואינו יכול להוציא]. וצ"ב הטעם.

ב. וביאר המאירי וז"ל כונס שהרי ביאת שוגג קונה ביבמה, ואינו מוציא לעולם שהרי קנינו מצד זיקתו תורה, וגיטו אינה תורה, ולא אמרו מוציא ברמיזה אלא כשכנס ברמיזה כמו שהתבאר, עכ"ל. וכ"כ והרמב"ם (הל' יבוי"ח פ"ו ה"ג) וז"ל ואלו מייבמין ולא חולצין החרש והשוטה והקטן מפני שאין בהן דעת לחלוץ וכשיבם החרש אינו מוציא לעולם שבעילתו עושה אותה אשת איש גמורה ואין גירושיו גירושין גמורין, עכ"ל.

ג. ומבואר מדבריהם דחרש קונה יבמתו מה"ת ולכן אינו יכול להוציא לעולם. ויש ב' הערות שיש לדון בהן דין: א. דכבר נחלקו הראשונים אי ביאת בן ט' קונה מה"ת או מדרבנן, דבקידושין (דף יט.) דרשינן אשת איש פרט לאשת קטן, בבא יבם קטן על יבמתו, ופרש"י וקמ"ל דליכא מיתה, ותוס' פ"י דקמ"ל דאינו קונה כלל, ובשלמא לרש"י דקטן קונה מה"ת אי"ש דגם חרש קונה, אבל לשאר הראשונים צ"ב מ"ט עדיפא חרש מקטן שגם לתוס' ושאר הראשונים קונה מה"ת.

ד. ותי' הזכר יצחק (סי' כ"ג) ובקוב"ש (גיטין אות ט"ז) דמצינו בכמה מקומות דמה דכתיב איש מתמעט מזה גם חרש ושוטה כמו קטן, ובכמה מקומות דמיעטו מאיש רק קטן לחוד כמו כאן לגבי יבום, וביאר דכל הדברים דבעי דעת שם כשמיעטו איש ולא קטן המיעוט הוא משום שאין דעתו גמורה להחליט ה"ה בחרש ושוטה. אבל דבר דלא בעי כוונה כלל כמו ביבום התם המיעוט איש ולא קטן הוא משום שאינו איש בטבע ולא מצד דעת ולהכי חרש ושוטה מיביימים.

ה. ב. עוד קשה כמו שהעיר בנו"ב (אה"ע סי' נ"ד) לאבא שאול דצריך כוונה ליבום ואם לאו הוי כפוגע בערוה אי"כ איך חרש מתיבם הא אינו בר כוונה. ותי' הנו"ב דסתמא מהני כל שלא נתכוון לשם נוי או ד"א. וש שתי' באופ"א ע' בחוברת.